

Solidariteit in klare taal, beelden en daden

**Verslag zingevingsdag
26 augustus 2016**

Woord vooraf

In de volgende bladzijden wordt de waarde 'solidariteit' belicht vanuit 3 invalshoeken: solidariteit in klare taal via 8 sleutelbegrippen, solidariteit in inspirerende beelden en solidariteit in stimulerende praxis.

De 8 sleutelbegrippen en de verschillende beelden reiken een denkkader aan, zijn mogelijke toetsstenen om hedendaags over solidariteit na te denken en met elkaar in gesprek te gaan. Het belangrijkste is natuurlijk dat we vanuit de zingevingsdag en vanuit Beweging.net en zijn partners 'samen bouwen aan solidariteit'. En in het concreet bouwen aan en het onderweg zijn naar een (meer) solidaire samenleving tellen alle stappen, de kleine en de grote. Laten we er samen verder werk van maken!

*Tony De Jans,
algemeen zingevingscoördinator beweging.net*

Solidariteit in klare taal via 8 sleutelbegrippen

1) Samen in kwetsbaarheid gaan staan

Onze menselijke kwetsbaarheid als universeel en typerend kenmerk: als mensen zijn we kwetsbaar via bijvoorbeeld onze lichamelijke (eindig en beperkt) of via onze relaties. En tegen die kwetsbaarheid beschermen we ons. Deze bescherming heeft tot gevolg dat we de kwetsbaarheid van anderen vergroten: in het veiligstellen van ons leven, van onze kwetsbaarheid worden anderen net meer kwetsbaar. Bijvoorbeeld: wij beschikken over het privilege om naast de verplichte aansluiting bij de mutualiteit ook een extra hospitalisatieverzekering te kunnen hebben, een privilege waar anderen niet bij kunnen. Wie zorgt voor hen? Op wat kunnen zij beroep doen?

Pedro Arrupe, voormalig generaal van de jezuïeten, schreef hierover:
"Verslaafd zijn aan het comfort van privileges betekent bijdragen tot onrechtvaardigheid als stille plukkers van de vruchten van onrechtvaardigheid".

Bijzonder straffe taal die we niet graag horen en ons al helemaal niet mee willen identificeren. Toch moeten we er even over nadenken. Er is iets dat ons wel verontschuldigd: we doen dit niet doelbewust en zijn er ons vaak helemaal niet van bewust, omdat we er in geboren worden of we zijn in het verborgene medeplichtig. Mogelijks maakt dit het echter alleen maar erger. Want is het gevolg niet dat we ongevoelig en onverschillig worden? Niet toevallig waarschuwde paus Franciscus juist bij zijn bezoek aan Lampedusa voor de 'globalisering van de onverschilligheid'.

Dus, onze kwetsbaarheid brengt er ons soms toe om te desolidariseren. Maar het kan gelukkig ook anders. Dat onze kwetsbaarheid een bron van solidariteit wordt. En dat is ook waar christenen vanuit de Bijbelse boodschap toe opgeroepen worden: bescherm uw kwetsbaarheid niet door anderen meer kwetsbaar te maken, maar net door in solidariteit op een vreedevolle manier te strijden tegen onrecht en verdrukking.

De erkenning van onze kwetsbaarheid hoeft met andere woorden niet te leiden tot conflict en polarisering tussen: wij met privileges en zij zonder. Zij kan even goed leiden tot solidariteit. Net omdat we kunnen inzien dat we allemaal, waar ook ter wereld, even kwetsbaar zijn. Kwetsbaarheid kan op die manier gemeenschapsvormend zijn, in plaats van gemeenschap af te brokkelen.

2) Bruggen bouwen, geen muren

Twintig jaar na de val van de Berlijnse muur zijn er nog steeds bepaalde muren die deel uitmaken van ons dagelijks leven. Denk maar aan de muur die de Amerikaanse presidentskandidaat Trump wil bouwen tussen Mexico en de VS. Andere, misschien iets subtiele muren, zijn ook de oorzaak van bloedvergieten omdat ze zich binnen in ons bevinden en bezit van ons leven nemen. Dit zijn de muren die 'hen' van 'ons' scheiden.

Onze sociale en christelijke geïnspireerde inzet is een schreeuw ten gunste van bruggen en tegen muren: we stellen een cultuur van angst aan de kaak, alsook de belangen van de machtigen, het lijden van de armen en het onrecht dat ons scheidt.

3) Betrokken en verantwoordelijk

Berlijn heeft ons geleerd dat muren niet natuurlijk zijn, maar artificieel. Ze zijn niet vast, maar ze veranderen. Ze zijn niet eeuwig maar slechts tijdelijk. Ze zijn opgelegd... en aanvaard in medeplichtigheid. Dit zou echter niet zo hoeven te zijn. Menselijke vrijheid kan de geschiedenis veranderen. Als we iemand ontmoeten en op deze persoon een bepaald etiket plakken, zorgen we op deze manier voor een scheidingslijn. We hebben echter ook de mogelijkheid om de persoon in kwestie te accepteren en zo een brug te bouwen die nabijheid (betrokkenheid) cultiveert.

4) Lotsverbondenheid

Solidariteit wordt ook wel eens omschreven als 'lotsverbondenheid'. Dit is passief. We zijn nu eenmaal met elkaar verbonden. Wie niet gelooft dat we het zijn omdat we allemaal broers en zussen van eenzelfde Vader (God) zijn, kan vandaag er niet meer omheen dat de globalisering ons duidelijk laat zien dat ons lot met elkaar verbonden is. Wat aan de ene kant van de wereld gebeurt, heeft gevolgen voor de andere kant. Dat is met de klimaatverandering zo: uitstoot hier, overstromingen en droogtes ginds. Dat is met de economische relaties zo: crisis ginds, duurder producten hier.

Vanuit het christelijke mensbeeld is deze lotsverbondenheid bijzonder sterk: het stelt dat mijn welzijn verbonden is aan dat van jou; dat als het niet goed gaat met jou, het onmogelijk helemaal goed kan gaan met mij. Dat is een sterker discours dan louter zeggen dat we allebei gelijke morele waardigheid hebben op basis van ons menszijn.

Bovendien benadrukken we vanuit een christelijke sociale inspiratie dat onze 'lotsverbondenheid' ook een actief proces is (zie punt 7).

Lotsverbonden = wij, samen <-> individualisme en ik-belang als prioriteit

5) Open en gastvrij

We herkennen het gezicht van de ander, we herkennen ons in het gezicht van de ander. We vertrekken vanuit de wederkerige erkenning van onze gemeenschappelijke humaniteit. Concrete toepassing: elke individuele immigrant is waardevol als persoon. Zij hebben waarde als individu, zij hebben een verleden, zij hebben roots, zij hebben een privaat leven, een geschiedenis, plannen, verwachtingen, frustraties, wensen, noden, emoties, relaties, een eigen persoonlijkheid, potentieel, ... en zij hebben een specifiek heden, zij hebben een leven als bijdrage tot de maatschappij, zij zijn gelijke subjecten en partners.

Openheid en gastvrijheid zijn essentieel om de onschendbare waardigheid van elk menselijk wezen te bevestigen. We respecteren de onderlinge verschillen en we zetten ons in voor eenheid te midden van verscheidenheid. We erkennen de aanwezigheid van de ander en we verzetten ons tegen uitsluiting en de trend om mensen van elkaar te vervreemden. We verwelkomen de pluraliteit van stemmen en we zetten in op constructieve dialoog.

Voor een christen is via Jezus iedereen met elkaar verbonden als broers en zussen. Iedereen is evenveel waard, in het besef dat iedereen anders is maar met het besef dat deze verschillen nooit discriminatie of uitsluiting kunnen rechtvaardigen. De andere (dichtbij of veraf) is geen vreemdeling die op afstand moet gehouden worden, hij is een naaste buur.

6) Universeel, voor iedereen, solidariteit een wereldwijde dimensie geven

Vanuit een christelijke sociale inspiratie benadrukken we dat onze 'lotsverbondenheid' ook een actief proces is: als deugd staan wij voor de keuze om ons lot aan anderen te verbinden. We doen dit al spontaan, in gezins- en familieverband, mogelijk in een breder verband als parochiegemeenschap of regio.

De vraag is dan ook niet óf we nog solidair zijn, maar wel met wie we nog solidair zijn? We worden uitgedaagd om deze solidariteit niet te eng te interpreteren alsof we ze zouden kunnen beperken tot ons eigen gezin, eigen vereniging, eigen volk of taalgebied of land. We worden uitgedaagd de solidariteit af te meten aan, of en hoe het algemeen belang gediend wordt, en niet het belang van bepaalde gezinnen, verenigingen, volkeren. We worden uitgedaagd om ook het welzijn van diegene waar we niet spontaan aan denken of aan willen denken mee te realiseren. We worden uitgedaagd zelfs om het globale, wereldwijde algemene welzijn als criterium te gebruiken. Solidariteit dus met 'oog voor het algemeen welzijn' als 'liefde voor de wereld'.

7) Wederkerig

We vertrekken vanuit een eenheidsgevoel: we zijn allen mensen met dezelfde menselijke waardigheid en dezelfde menselijke kwetsbaarheid. We beschouwen ieder mens, elk – ander, als een individu met mogelijkheden, een individu die iets te bieden heeft. Vanuit dit besef is het essentieel de houding van 'ik doe iets voor de ander' te vervangen door een attitude van 'samenwerken'. We nemen 'de anderen' ernstig en we luisteren goed naar wat die ons te zeggen hebben. Vanuit ons mensbeeld vertrouwen we erop dat zij een verrijking betekenen voor onze samenleving. Dat zij, op hun unieke manier, een bijdrage kunnen leveren die onze samenleving onverwachts mooier maakt. Dat valt op voorhand niet te bedenken of te controleren. Dat moeten we overlaten aan de toekomst als datgene wat op ons toe-komt. En vanuit ons christen zijn worden we uitgedaagd om te geloven dat wat ons toe-komt goed zal zijn. Daarom niet gemakkelijk, maar uiteindelijk wel goed. Solidariteit veronderstelt dus wat 'ruimte voor het onverwachte'. En dat druist in tegen onze beheersings- en controledrang: we willen alles controleren en op voorhand bedenken. 500 jaar na de publicatie van Thomas More's Utopia zouden we kunnen zeggen dat dit de christelijke utopie is, als een eu-topos, een goede plaats.

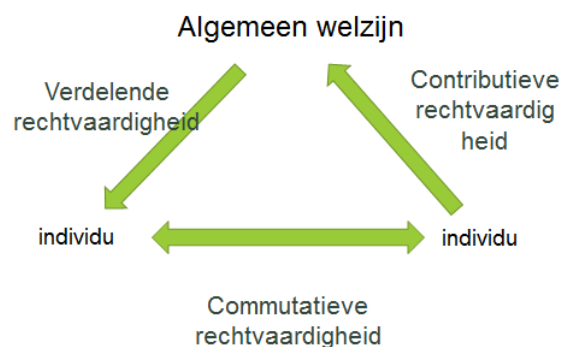

Bekijken we trouwens solidariteit niet al te vaak vanuit een liberale blik: wat ik voor de ander doe, doe ik voor mezelf. Wanneer je echter niet alleen de 'gever' maar ook de 'ontvanger of vrager' als solidair figuur aanwijst dan krijgt solidariteit een wederzijds gelaat. Vanuit dat perspectief bieden bijvoorbeeld vluchtelingen ons de kans om een belofte in ons wakker te maken, en zo bieden ze ons ook de kans op de belofte van een warme samenleving. Solidariteit als een kans en een win-winsituatie in plaats van een eenzijdige morele opdracht of ethische plicht. Durven we mensen niet alleen oproepen om 'goede daden' te stellen, maar ook om hun eigen noden en kwetsbaarheid te delen? Ontvankelijkheid als geloof in de goedheid van de andere en bijgevolg een daad van solidariteit.

Bovendien kunnen we hier een band leggen met het 'algemeen welzijn'. Dit begrip verwijst naar onze afhankelijkheid en het mensbeeld van persoon-in-gemeenschap: het drukt uit dat onze zelfontplooiing en onze menselijke waardigheid enkel maar samen kan bereikt worden. Als het ieder voor zich is, zal niemand ten volle tot zijn recht kunnen komen. We hebben elkaar nodig om onszelf maximaal te ontwikkelen. Het welzijn van de ene is gelinkt aan het welzijn van de andere. Het gaat niet om een zogenaamd zero – sum game, waarbij de ene wint en de andere verliest. Neen, we gaan allemaal er op vooruit, of achteruit – afhankelijk van onze relatie. Als deze gebaseerd zijn op wederkerigheid is dat een uiting van gelijk respect en gelijke waardigheid, en winnen we allemaal. Solidariteit is dus de deugd die zich voor dit algemeen welzijn, voor iedere persoon, maar ook de gemeenschap in haar geheel en dus de onderlinge relaties wil inzetten.

8) Onvoorwaardelijk

Solidariteit is zich inzetten voor Mensenrechten zodat mensen eraan kunnen participeren. Tot op zekere hoogte is deze solidariteit onvoorwaardelijk: gewoon ons mens-zijn is voldoende om recht te hebben op bepaalde goederen zodat we menswaardig kunnen leven. Maar tegelijk hebben mensen als leden van de gemeenschap ook de plicht om bij te dragen aan de samenleving. In het geheel ziet een rechtvaardige samenleving er zo uit:

Hierbij is het van cruciaal belang om de volgorde goed te hebben: mensen hebben eerst recht op de goederen die ze nodig hebben om een volwaardig leven te leiden. Pas in tweede instantie worden ze gevraagd om bij te dragen. Hun eventuele bijdrage is dus geen voorwaarde om recht te hebben op deze solidariteit. Dus geen koppeling tussen een sociale woning en het spreken van de taal, tussen het actief zoeken naar werk en een uitkering ontvangen, ...

Solidariteit in inspirerende beelden

- ❖ Het (arme) kind dat 'ons', dat 'mij' een potlood aanreikt (zie klare taal punt 7)
- ❖ Iemand mee onder de paraplu laten lopen tijdens de regen (zie montage 'solidariteit')

Bedenking:

geeft dit beeld niet teveel aan dat iemand een regenscherm draagt en dat de andere eronder gaat schuilen, een beeld voor de hulpverlener die daardoor boven de noodlijdende staat?

- ❖ Het beeld van de stoelen
  - Lieven en Caro van Welzijnsschakels zitten op stoelen die in aanvang met de rug naar/tegen elkaar staan: de 'sociale accidenten' versus de 'hopeloze gevallen'.
  - Vervolgens zitten ze naast elkaar.
  - Uiteindelijk gaan ze samen rechtop staan en hebben ze de gezamenlijke kracht om de stoelen weg te duwen (= structureel kunnen we samen aan een beter beleid werken).
- ❖ Ik/wij heb(ben) een steen verlegd in de rivier op aarde.
- ❖ Een boom knuffelen als teken van (lots)verbondenheid met alles, de gehele schepping.
- ❖ Eén lucifer kan een serieuze brand veroorzaken (zie beeld 'week van de vrijwilliger').
- ❖ Een paardenbloem wegblazen en voor uitzaaiingen zorgen.
- ❖ Insede van de chirurg (beeld van Jacques Haers)
- ❖ We are the world (verscheidenheid van mensen)
- ❖ Kruis (de horizontale en de verticale verbinding)

Equality doesn't mean Justice

Equality

Justice

- ❖ Affiche van de campagne borstkanker (lotsverbondenheid, kwetsbaarheid en tegelijk ook de krachten bundelen om te strijden).

- ❖ Meerdere beelden in één YouTube-filmpje:

- Zwarte kerel die rolstoel met oude vrouw in duwt
- Figuur van Cardijn: alle arbeidskinderen tillen elkaar op, fabrieksmeisje evenveel waard als prinses van Laken, de bezieling van Cardijn, uw werkbank zal uw altaar zijn,...
- Ontdek-omarm-ontspan
  - ⇒ Alle bovenstaande figuren komen vanachter 'hun werkbank' vandaan, trekken de handschoenen uit en komen in centrum samen, daar nemen ze elkaar bij de armen*.
  - Je ziet verschil in de armen: één met reuma, een oude hand, één met gelakte nagels, een met lelijke littekens (kwetsbaarheid), een vuile werkershand, een zwarte hand,....

* zo:

- ❖ Beeld van de verzameling (Jacques Haers)
- ❖ De reclamespot van 'De Lijn'
  - = het is verstandiger om in groep te reizen, uitgebeeld door de pinguïns samen op de ijsschots tegen de orka; krabben samen op het strand tegen de aanvallende meeuw.

Solidariteit in stimulerende praxis

Groep 1 of groep groen

- Zorg voor ouderen: o.a. in een rusthuis. Waardig ouder worden vraagt een solidariteit tussen generaties op vlak van wonen, medische zorgen, ed.
Hoe kunnen we morgen waardevol leven?
Belang van wederkerigheid: kangoeroewonen, co-housing, 'praat voor je gaat': gesprekken tussen ouders en hun kinderen over het sterven en de dood.
- Belang van ontmoeting in Okra: 'wijkverantwoordelijken' worden minder talrijk, samen op zoek gaan naar hoe we eenzaamheid te lijf kunnen gaan.
- Niet te veel vanuit theorieën vertrekken. Wel vanuit ontmoeting tot verbinding en vertrouwen komen. Bijvoorbeeld binnen de vakbond willen we minder vertrekken vanuit 'we hebben een idee, wil je mee betogen om één en ander op te eisen'. Wel: vertrekken van wat mensen willen (ZIEN) en van wat zij als grote problemen ervaren. Samen terug OORDELEN. Pas dan in actie schieten. Daarbij alternatieven zoeken voor de vroegere huisbezoeken. Bijvoorbeeld ACV gaat scholen bezoeken rond het thema 'de ideale ochtendspits' om jongeren mee te krijgen in het solidariteitsverhaal, op die manier de stap zetten naar de jongeren zelf.
- Iets organiseren voor bewoners van een buurt. Daarbij een ideeën box aanbrengen, waarin je voorstellen voor een warme buurt kan binnen brengen.
- Belang van wederkerigheid in relaties: respect hebben voor elkaars religie, solidariteit tussen generaties.
- Als ouders racisme op het voetbalveld tegen gaan, tegen de trend in van het moment.
- Op een jongerenkamp met vluchtelingen komen ook mensen een aanbod doen, waardoor jongeren in hun talenten worden aangesproken. Dit mondt bijvoorbeeld uit in een toneelgroep voor en met vluchtelingen.
- Oprichten van 'Interface': een jongerengroep met verschillende levensovertuigingen, die elkaar vinden in Brussel om samen te zoeken naar wat hen inspireert en hiervoor creatieve activiteiten ontwikkelt: een stadspel, bezoeken aan gebedshuizen, getuigenissen op DVD, ...

Begeleider Pol Arnauts

Groep 2 of groep roestbruin

- Een gecoördineerde paraplu-actie in de regen met ACV-CM-Samana-Femma-KWB-OKRA-... (zie montage over solidariteit).
- Buddy's organiseren voor nieuwe Belgen (vluchtelingen die een verblijfsvergunning kregen en zich vestigen in je gemeente).
- Ziekenzorgvakanties: eigenlijk zou elke beroepskracht in Beweging.net zich op de een of andere manier moeten engageren als vrijwilliger.
- Tv-nieuws telkens laten eindigen met een vast item 'positief nieuws'.

Begeleider Jan Denil

Groep 3 of groep blauw

- Goeiendag actie.
- Knuffelactie.
- Met mensen van Welzijnsschakels op reis/bedevaart.
- Niet alleen praten of op bezoek gaan maar samen dingen doen: inschakelen van vluchtelingen op een traditioneel mossel-feest, samen verhuis aanpakken, leren rijden met de fiets (fietsen verzamelen, herstellen, aanleren van rijden), samen tuinieren (niet ieder op zijn perceeltje zoals in de volkstuintjes).

Begeleider Marc Michiels

Groep 4 of groep roze

- Voorbeeld Marij: persoon met beperking die in de buurt woont, actief uitgenodigd om mee op weg te gaan naar Compostella (ook al kan deze persoon soms heel vermoeiend zijn doordat haar tong niet stilstaat... maar met velen samen gewandeld en elkaar afgewisseld als luisterend oor = leuk verlopen).
- Voorbeeld Lena: in haar werk noodzakelijk om zich 'klein' te maken, d.w.z. naast de ander te gaan staan en die mee naar buiten/mee op tocht nemen in de samenleving.
- Ander voorbeeld: iemand die nieuw is en die onze samenleving minder goed kent, erin helpen introduceren/ondersteunen met de eerste stappen.

Begeleider Lydia Van Hirtum

Groep 5 of groep paars

- Solidariteit moet meer in de picture, in Visie gezet worden.
- De Olympische Spelen:
Enerzijds: weinig solidair als alleen de eerste drie alle aandacht krijgen.
Anderzijds: toch goed dat er vluchtelingen deelnamen.
Bedenking: maar mochten of konden de mensen uit de favela's de stadia binnen?
- Artsen zonder vakantie.
- Refugee Walk.
- Ziekenbezoek en aandacht voor vereenzaamden.

Begeleider Luc Vandenabeele